

vanju toga dijela toponomastike iz svih kutova: problematika je prilično fluidne naravi pa stoga ovaj tekst treba smatrati prilogom nastojanjima da se neki njezini dijelovi fiksiraju.

S a ž e t a k

Igor Gostl, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb

UDK 801.311:001. 4:808.62, stručni članak, primljen za tisak 9. listopada 1984.

E x o n y m s

The author expounds the problem of exonyms dividing them into historical and current. Resolutions of UN Conferences are considered as well as solutions proposed by the Yugoslav Lexicographical Institute. Practice of foreign world atlases is also surveyed.

O IMENIMA NA NAŠIM ZEMLJOVIDIMA

(U povodu Popovićevih pitanja)

Ratimir Kalmeta

Milenko Popović u prošlogodišnjem se Jeziku kritički osvrće na znanstveni članak Vladimira Vratovića *Europa ili Evropa?* i među ostalim postavlja i ova dva pitanja:

1. „A zar je ‚naviknutost oka i uha‘ mala stvar?”
2. „Govorimo *Budimpešta*, *Bukurešt*, *Sofija*, *Atena*, *Rim* itd. (dakle na naš način izgovaramo strane nazive tih i drugih glavnih gradova), ali *Wien* zovemo *Beč*! Treba li i tu ujednačavati, usustavljivati?”

Odgovor na prvo pitanje može biti i drugačiji od Popovićeve.

Nitko ne kaže da „naviknutost oka i uha” nije – kako piše M. Popović – mala stvar. Međutim ne možemo uvijek takvu naviknutost držati tradicijom! Mnogi do jučer kolonijalni afrički i azijski narodi imali su veoma razvijenu „naviknutost oka i uha” na kolonijalne engleske i francuske toponime. Uz sve to ti su narodi takvu naviknutost odbacili da bi svoju noviju, kolonijalnu, tradiciju svjesno preplavili starijom, prekolonijalnom tradicijom. Pri tome nisu ni pomislili da njihova autohtona toponimička tradicija pripada povijesti njihova jezičnog razvoja!

Ako oslobođenim kolonijalnim narodima odobravamo što svoju noviju tradiciju preplavljuju svojom starijom jezičnom tradicijom, zašto onda jednako tako ne bismo odobrili i prijedlog onih naših jezikoslovaca koji u hrvatskom jeziku žele postići ono što su postigli mnogi do jučer kolonijalni narodi. Konkretno: kome to smeta da toponim *Europa* vratimo u hrvatski književni jezični sustav i hrvatsku jezičnu tradiciju koja je trajala sve do sredine XIX. stoljeća, a *ne zamirući sasvim niti poslije Maretića do danas*, kako to znalački dokazuje V. Vratović?

Odgovor na drugo pitanje nije tako jednostavan, ali i tu suvremena kartografska praksa ide novim putem.

Strana imena (po M. P. *nazivi*) gradova su i sljedeća imena: (a) *Budapest, Praha, Wien, Lisboa, Durrës, Istanbul* i *Roma* te (b) *Bordeaux, Köln, Düsseldorf, Leipzig, Perugia* i *Sevilla*. Strana imena gradova pod (a) ne možemo i ne smijemo izgovarati *na naš način*, onako kako bi to učinio M. Popović (Budimpešta, Prag, Beč, Lisabon, Drač, Carigrad i Rim). Strane nazive pod (a) i (b) moramo približno (aproksimativno) izgovarati onako kako ih izgovaraju stanovnici zemalja u kojima se takvi gradovi nalaze. Strana imena gradova su *strana imena (nazivi, M. P.)* i ako za neke od njih (gradove) imamo svoje likove imena, onda u tom slučaju govorimo o našim *eksonimima* koji odgovaraju stranim imenima takvih gradova. Dakle, stranome toponimu *Wien* odgovara naš eksonim Beč – i ništa više. Upravo kad je riječ o izvornome stranom toponimu *Wien* i odgovarajućem našem eksonimu Beč, M. Popović postavlja ovakvo pitanje: *Treba li i tu ujednačavati, usustavljivati?* Da, treba i to zbog opravdanih razloga, a kako ili na koji način, to ću u nastavku članka i pokazati.

SFR Jugoslavija je članica UN i – prema tomu – članica je Konferencije UN za standardizaciju zemljopisnih imena (nalazi se unutar Ekonomsko-socijalnog savjeta UN).

SFR Jugoslavija je svojim dosadašnjim radom u svim komisijama konferencijama UN dokazala da savjesno i na vrijeme ispunjava sve svoje obveze koje proizlaze iz odluka UN.

Preporuka je Konferencije UN za standardizaciju zemljopisnih imena da u svakoj zemlji, u kojoj je latinica u uporabi kao službeno pismo, u njezinoj kartografiji na prvome mjestu do izražaja moraju doći izvorna (autohtona) zemljopisna imena, domaća i tuđa. Prema preporuci navedene Konferencije uporabu eksonima valja zanemarivati. Kad M. Popović postavlja pitanje o ujednačavanju i usustavljanju načina pisanja zemljopisnih imena („naziva”) glavnih gradova, primjerice za *Wien* (Beč), onda se iz takvoga njegovog pitanja može zaključiti da mu nije poznato da hrvatski kartografi i zemljopisci već više od deset godina na zemljovidima i u zemljopisnim udžbenicima način pisanja zemljopisnih imena i glavnih gradova ujednačavaju i usustavljavaju. Takvu svoju tvrdnju *dokazujem* primjerima zemljopisnih imena koja nalazimo u *Udžbeniku zemljopisa za VI. razred osnovne škole*, Zagreb, 1974., kojemu je pisac Alfonso Cvitanović; udžbenik je odobrio Republički sekretarijat za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH. Evo takvih zemljopisnih imena: *Trieste* (Trst), *Roma* ili *Rim*, *Firenze* (Firence), *Napoli* (Napulj), *Durrës* (Drač), *București* (Bukurešti) ili Bukurešt, *Constanța* (Konstanca), *Lisboa* (Ližboa) ili Lisabon, *München* (Minhen), *Gdynia* (Gdinja), *Lübeck* (Libek), *Düsseldorf* (Diseldorf), *Köln* (Keln), *Zürich* (Cirih), *Wien* (Vin) ili *Beč*, *Budapest* (ili Budimpešta), *Praha* (ili Prag), *Warszawa* (Varšava), *Leipzig* (Lajpcig), *Marseille* (Marsej), *Toulouse* (Tuluz), *Manchester* (Menčester), *København* (Kebnhavn) i *Leningrad* (Lenjingrad). Zar nam takvi primjeri ne dokazuju da već poodavno provodimo ujednačavani i usustavljeni način pisanja zemljopisnih imena svih naselja, pa i imena glavnih gradova? Takav postupak naši kartografi i autori zemljopisnih udžbenika provode na taj način da na *prvome* mjestu ispisuju izvorno (autohtono) zemljopisno ime, na *drugome* mjestu – u zagradi – ispisuju približni (aproksimativni) način izgovora i na *trećem* (ili drugom) mjestu odgovarajući eksonim, ako ga imamo. Što li je sve to negoli ujednačavani, usustavljeni način pisanja zemljopisnih imena svih naselja pa i onih glavnih (gradova)? U svemu je tomu bitno da našu djecu u odgojno-obrazovnom procesu priviknemo da

svojim očima i svojim ušima najprije vide i čuju izvorno (autohtono) zemljopisno ime, pa tek onda način njegova izgovora i njegov eksonim, ako ga ima. Eto, takva „naviknutost oka i uha” našeg učenika postaje velikom stvari, postaje njegovom tradicijom koju on zna, tradicijom u koju je svojim školovanjem i načinom života uklopljen. Što li je sve to nego stvaranje nove toponimičke tradicije?

Što navedena Konferencija UN svojom preporukom o načinu pisanja želi postići? Što hrvatska kartografija i naša zemljopisna znanost želi postići, primjenjujući načela takve preporuke u odgojno-obrazovni proces? Evo što: *Izvorno ispisivanje geografskih naziva u latinici pridonosi dokumentiranosti karte i povećava njezinu vrijednost i bogatstvo kao instrumenta međunarodnih odnosa i znanstvenog sredstva. Ona pokazuje koliko u praksi provodimo načelo međunarodne ravnopravnosti. Tako ispisana zemljopisna karta ima „domovinsko pravo” u svakoj zemlji i može poslužiti svima koji se služe latinicom bez obzira na jezik.*¹

Kad je riječ o nelatiničkim pismima, onda zemljopisna imena na latinicu treba prenositi primjenom postupka transliteracije.

S a ž e t a k

Ratimir Kalmeta, sveuč. prof. u m., Rijeka

UDK 801.311:001.4:808.62, stručni članak, primljen za tisak 3. listopada 1984.

Geographical Names on Maps

The author states that foreign names on maps published in SR Croatia are written according to the suggestions by UN.

---

¹ A. Cvitanović: *Pisanje naziva na zemljopisnim kartama, Pogledi i iskustva u odgoju i obrazovanju*, 6/1973–1974., Zavod za unapređenje osnovnog obrazovanja SRH, str. 16.